

INTERVIURI

De vorbă cu Aurelian Băcan

Andra Apostu

Foto: Felix Vratny

Oricum ai vrea să îl definești pe Aurelian Băcan, compozitorul interpret sau interpretul compozitor, rezultatul este același, un muzician preocupat permanent de arta sunetelor care, pe deasupra, împărtășește din cunoștințe și experiență studenților săi de la Academia Națională de Muzică „Gh. Dima” din Cluj-Napoca. Instrumentist al Filarmonicii de Stat „Transilvania”, Aurelian Băcan își trăiește muzica prin aceste trei ipostaze: interpret, compozitor, profesor. Pentru el nu este un efort, ci un complex de activități coerent, foarte bine

închegat, conceput fără nicio silință artificială, pentru că sursa principală este sufletul lui și dragostea lui pentru muzică. În dialogul nostru, Aurelian ni s-a dezvăluit în ipostaza de compozitor și ne-a mărturisit câteva dintre mecanismele sale în acest proces atât de personal al creației artistice.

Andra Apostu: Am citit cu plăcere istoria interesantă a formării tale de instrumentist și compozitor. You've come a long way, cum se spune. Cum vezi acum acest parcurs? Ce amintiri ți-au rămas, ce momente de cotitură ai avut pe parcurs?

Aurelian Băcan: În primul rând aș dori să îți mulțumesc pentru întrebările tale inspirante și în același timp provocatoare. Mă onorează mult invitația ta la dialog!

Am ajuns până aici pe un drum plin de peripeții, întâmplări neașteptate și dese reconfigurări ale traseului. Am fost în multe momente pe punctul de a renunța, au fost momente când am mers înainte din inerție, momente când am urmat valul sau am fost eu însumi creator de valuri, deci am experimentat cam toată gama de stări care ne însoțesc în crearea vocației sau a identității de artist. Însă nu aș fi putut să fiu aici dacă nu aș fi avut sprijinul familiei, al prietenilor, al profesorilor îndrumători, și dacă nu aș fi fost călăuzit de o dorință acerbă de a face oamenii fericiți prin muzică. În zilele noastre se spune că motorul care te va împinge cel mai mult în momentele grele este conectarea la o misiune mai mare decât tine; eu am făcut asta încă de mic copil, fără să-mi inducă cineva acest mod de gândire. Sunt multe amintiri frumoase pe care viața de muzician ți le oferă, n-aș putea să mă opresc la vreuna dintre ele; ar fi nedrept față de celelalte. Este absolut fascinantă experiența de scenă. Într-un anumit fel te invită la comunicare, la interacțiune umană, la călătorii, te forțează să descoperi soluții imediate pentru problemele care apar; te invită în lumea fantastică a emoțiilor care sunt trăite și simțite în miezul actului artistic, ești într-o continuă căutare și descoperire de sine...

A.A.: Ai început studiul acordeonului la vârsta de doar șase ani, la Brăila. Nu e un instrument obișnuit pentru un copil, nu-i așa?

A.B.: Este un instrument mai puțin accesibil datorită dimensiunilor. Chiar și cu cea mai mică mărime tot nu reușeam să îl țin în picioare, trebuia să stau pe scaun ca să pot să cânt. Interacțiunea cu acordeonul a fost vitală pentru parcursul muzicianului din viitor. Într-adevăr îți dezvoltă auzul armonic, îți dezvoltă independența mâinilor, te ajută să integrezi și planul

melodic, este un instrument complex. Și de atunci datează și primele încercări componistice.

A.A.: Când ai știu că vrei să compui?

A.B.: De când am început studiul acordeonului am început să compun. Apoi m-am gândit că aș dori să fac asta pentru că îmi place și pentru că mi se părea destul de simplu, fără să depun prea mare efort (bineînțeles, vorbim de piese simple și scurte). În ciuda faptului că nu aveam prea multe cunoștințe teoretice reușeam să scriu pe partitură muzica ce venea de undeva din interiorul meu. Mai târziu m-am regăsit din ce în ce mai mult și am hotărât că acesta ar fi drumul meu doar că, la momentul respectiv nu vedeam nici o cale prin care să pot să îmi câștig existența compunând, așa că am ales o carieră adiacentă (cea de clarinetist), care să poată să îmi ofere acest suport material.

A.A.: Cum se îmbină calea compozitorului cu cea a interpretului? Știu că ai tratat aspecte similare și în teza ta de doctorat.

A.B.: Compoziția și interpretarea se află într-o continuă stare de flux, într-un dans în care fie există ca elemente distincte, fie fuzionează. Dar de cele mai multe ori ele coexistă, alimentându-se reciproc. Am vorbit într-adevăr mai detaliat despre binomul compozitor-interpret în teza mea de doctorat.

A.A.: Palmaresul tău conține, la începutul carierei tale, mai mult premii pentru interpretare până când, la un moment dat, în 2009, apare un premiu pentru compoziție la Concursul *Liviu Comes*. Povestește-ne despre experiența primului tău concurs.

A.B.: Da, a fost primul meu concurs. Țin minte că m-am hotărât că vreau să particip cu o săptămână înainte de deadline. A fost un travaliu epuizant dar am reușit să scriu o piesă pentru clarinet și pian de care am fost foarte mulțumit. Mi-au plăcut concursurile și am participat la multe competiții, în special pe partea de compoziție, însă premiile s-au cam lăsat așteptate... Nu am fost un urmăritor de premii, ci m-am folosit de concursuri pentru a scrie cât mai mult, și pentru a profita de puterea deadline-urilor exterioare. Pe de altă parte, jurizarea

unei lucrări este foarte personală și ține de gustul și de afinitatea stilistică a fiecărui compozitor în parte. Am fost surprins odată, când, la finalul unui concurs, am aflat notele acordate unei piese compuse de mine. Lucrarea a primit note cuprinse între 5 și 9. Fantastic! În interpretare nu există asemenea diferențe de opinie. Așadar, premiile sunt de cele mai multe ori un rezultat al conjuncturii, însă tu, prin simpla participare îți mai adaugi în palmares încă un opus.

A.A.: Cum îți vezi lucrările, ca traseu al evoluției lor, din punct de vedere stilistic?

A.B.: Am început destul de agresiv, cu sonorități astringente însă treptat am avut o abordare mai flexibilă, adaptându-mă mai degrabă contextului și instrumentiștilor care interpretează muzica. Altfel spus, într-un fel voi scrie pentru un festival de muzică contemporană și altfel pentru o manifestare artistică diferită; asta face ca plaja mea stilistică să fie destul de variată. Și totuși, stilul meu se află deocamdată într-o stare de indecizie, parcă este la granița dintre două lumi: nu este nici suficient de contemporan dar nici suficient de comercial pentru a mă identifica complet într-o zonă sau alta.

A.A.: Scrii cu lejeritate într-o mulțime de genuri, de la „mic” la „mare”: cameral (instrumental și vocal instrumental) dar ai mers și spre dramaturgie muzicală, inițiativă premiată la festivalul InnerSound în 2016. Cum poți compune „dramaturgie” muzicală?

A.B.: Experiența *InnerSound* a fost una excepțională dar din păcate a rămas și unică; pur și simplu nu am mai avut ocazia să mai explorez acest tărâm. Însă pot să afirm cu certitudine că fiecare lucrare pe care o compun are în spate o „dramaturgie” muzicală proprie. Îmi este mult mai ușor să asociez muzica de imagini, de literatură sau de film decât să creez muzică absolută sau abstractă.

A.A.: Ai avut succes pe scenă cu lucrarea *Romeo și Julieta* interpretată chiar de colegii tăi de orchestră și alături de ea, tot pe „podiumul” creațiilor tale se află și *Śiva String Quartet*.

A.B.: *Romeo și Julieta* alături de recentul cvartet de coarde *Śiva String Quartet*, sunt cele mai de preț dar și cele mai trudite dintre creațiile mele. *Romeo și Julieta* este o adevărată dramă, crâncenă și nemiloasă. Este și deosebit de dificilă pentru orchestră deoarece am dorit să testez limitele de virtuozitate ale instrumentelor. Cu toate acestea, colegii mei din Filarmonica „Transilvania” Cluj-Napoca, sub bagheta maestrului Theo Wolters au reușit o performanță uimitoare. La fel ca și în alte lucrări, mi-am construit o dramaturgie proprie în baza textului shakespeareian. E chiar foarte mult de povestit aici. Am scris vreo 70 de pagini despre lucrare în teza mea de doctorat. Cât despre *Śiva String Quartet*... este o lucrare dedicată celebrului cvartet *Arcadia*, și reprezintă rodul unui an întreg de lucru. Cele cinci părți, fiecare dintre ele conturând câte o imagine a multitudinii de stări și fațete existente în interiorul aceluiași personaj, zeul *Śiva*, înglobează aproape o oră de muzică, un aspect oarecum neobișnuit pentru genul cameral. Și de data aceasta, mi-am construit o dramaturgie proprie în jurul acestui personaj, care se identifică cu diferite ipostaze corespunzătoare fiecărei mișcări: I. *Mahayogi* (Marele ascet), II. *Nataraja* (Dansatorul divin), III. *Umapati* (Suveran al iubirii), IV. *Mayavin* (Magicianul), V. *Hara* (Distrugătorul). Lucrarea are un limbaj muzical eclectic și conține deopotrivă expresii contemporane, modale, romantice, moderne, devenind astfel accesibilă atât profesioniștilor cât și publicului larg. Încă nu a avut o primă audiție absolută, poate într-un viitor apropiat.

A.A.: Și tot în zona spiritualității, dar la o oarecare distanță de zeul *Śiva*, ai compus și o misă.

A.B.: *Missa Brevisima* a apărut în urma unui proiect din cadrul *Academiei Sighișoara*, proiect concretizat printr-un concert desfășurat într-o biserică din Transilvania. Ideea de misă în miniatură este exprimată atât prin durată (până în 10 minute) cât și prin ansamblu (orchestră redusă la 5 instrumente - vioară, violă, violoncel, contrabas și harpă - și cor redus la doi soliști - soprană și bariton). Ea s-a născut sub imboldul unui manifest prin care am dorit să atrag atenția asupra timpului (scurt) pe care mai suntem dispuși să îl petrecem în căutarea și dezvoltarea laturii noastre spirituale. Consider că ne distanțăm

din ce în ce mai mult de spiritualitate iar omul, prin natura lui, are nevoie de această conectare indiferent de modul prin care ea se realizează: rugăciune, meditație, mers la biserică, muzică clasică etc. Este alcătuită din 5 părți scurte, *Introduction, Kyrie, Laudamus, Qui tollis și Osanna*, care sunt puternic diferențiate prin stil și caracter. Aș mai adăuga doar că *Laudamus*, care parcă deschide cerurile prin armoniile consonante, a fost scris în memoria unui prieten care a plecat mult prea devreme din lumea noastră, un omagiu scurt dar emoționant, în speranța că și-a găsit în sfârșit liniștea căutată...

A.A.: În lista ta de lucrări sunt, la o primă vedere, titluri care trimit fie către tradiție (*Ielele și Muma Pădurii, Variațiuni de colind(d)at*) fie titluri *de azi* (*A Glimpse of the Star Trek Universe*, chiar cu inspirație din personaje animate: *Beauty and the Beast, Mica Sirenă*). Cum îți găsești inspirația, temele?

A.B.: Așa cum am mai spus și mai devreme, mă simt cel mai bine când muzica este asociată cu orice formă de artă, însă inspirația este de multe ori conjuncturală. Adică poate să fie influențată de proiectul pentru care scriu, interpreții care cântă, instrumentele pe care le folosesc, sală, oraș, tematica concertului, sau efectiv descopăr asemănări muzicale în pictură, literatură, film, etc. Am o urmă de pesimism când mă gândesc la viitorul muzicii clasice sau mai cu seamă a muzicii clasice contemporane. Observ că interesul oamenilor de a se deschide spre, sau de a consuma conștient acest tip de artă se diminuează pe zi ce trece. Ar fi mult de discutat pe marginea acestui subiect, poate într-un dialog ulterior. Însă ce cred eu că ar aduce un plus în apropierea muzicii clasice de societate în general, ar fi această asociere a muzicii cu celelalte tipuri de arte. Mi se pare că viitorul se va construi tocmai pe ideea de congruență a artelor.

A.A.: Ești lector universitar la ANMGD Cluj-Napoca la catedra de muzică de cameră. Această poziție este, cred eu, la conjuncția ideală între cariera ta de interpret și cea de compozitor. Cum este lucrul cu studenții, din perspectiva acestor două ipostaze ale tale?

A.B.: Nici nu se putea să o spui mai bine! Într-adevăr, această poziție se află la conjuncția ideală între cariera de interpret și cea de compozitor. La ore îmi depășesc atribuțiile de profesor de muzică de cameră. Vorbim despre compozitor, circumstanțele sociale și istorice în care se încadrează lucrarea pe care o pregătim, analizăm elemente generale de formă, armonie, teorie, stil, vorbim despre rolul compozitorului, interpretului și al publicului, despre manifestarea artistică de scenă etc. Cred că oferind studenților o imagine completă a muzicii, nu doar din perspectivă interpretativă, le lărgeste mult orizonturile și îi ajută să înțeleagă și să descopere tainele cele mai ascunse ale partiturii muzicale. Încerc cu pași mici să îi aduc și pe tărâmurile contemporaneității pentru a le oferi o experiență și o imagine cât mai completă asupra perspectivelor camerale actuale. Și dacă tot veni vorba.... Există o nevoie acută de repertoriu contemporan (în special în zona suflătorilor) pentru nivelul de licență. Noi, compozitorii, de obicei scriem mult pentru interpreți profesioniști iar aceste lucrări au un grad de dificultate care depășesc cu mult nivelurile tehnice ale studenților și de aceea devin inabordabile. Așa că, aviz amatorilor, există acolo o "piață" care cere să fie exploatată!

A.A.: Spune-mi visul tău de compozitor, ce ți-ar plăcea cel mai mult să poți compune, să ți se poată cânta.

A.B.: Operă! Poate și un pic de film... dar operă, clar. Operă!

A.A.: Ce planuri de viitor ai?

A.B.: Am deja două proiecte care sunt în derulare, două lucrări care vor face parte dintr-un ciclu mai mare de... povești. Este vorba despre o suită pentru orchestră simfonică și un concert pentru violoncel și orchestră. Și bineînțeles, într-un viitor mai îndepărtat, o operă. Însă am ajuns în punctul în care nu mai privesc compoziția ca pe o carieră, în care ai o strategie bine definită, compui cât mai mult și eficient și faci performanță cu orice preț. O folosesc ca pe o formă de terapie, un jurnal în care îmi exprim gândurile și modul prin care eu percep și relaționez cu lumea din jurul meu, fără presiunea exterioară a atingerii excelenței sau chiar a genialității. Asta nu înseamnă că

mi-am coborât nivelul exigențelor sau că nu îmi dau străduința de a crea cu toată ființa mea, ci, mai cu seamă, voi încerca prin fiecare moment muzical construit să mai pun o cărămidă la edificiul visului meu de a face oamenii fericiți prin muzică.

A.A.: Îți mulțumesc pentru deschidere și îți doresc succes în toate proiectele tale!

SUMMARY

Andra Apostu – A Conversation with Aurelian Băcan

One may define Aurelian Băcan as a performing composer or a composing performer but the result is the same, a musician always into the art of sound that also shares knowledge with his students at “Gh. Dima” Music Academy in Cluj-Napoca. He plays clarinet in the “Transilvania” State Philharmonic Orchestra and he experiences music through these three perspectives: as a performer, as a composer and as a teacher. This is no effort for him but more of a well designed functioning system and all because the main source of his activities is his very soul and his love for music. In this conversation, Aurelian has revealed himself to us as a composer, along with some of his work mechanisms during his personal creation process.